

Υπηρεσία παροχής άρθρων, μέσω δια-δανεισμού, από τις ηλεκτρονικές συνδρομές του HEAL-Link σε δημόσιους μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς

Λεωνίδας Πισπιρίγγας^α

^α HEAL-Link, Ηλεκτρονικές Πηγές, lpisp@heal-link.gr

Περίληψη

Το άρθρο περιγράφει την ανάγκη του HEAL-Link για την απόκτηση και χρήση λογισμικού για τη δημιουργία μιας υπηρεσίας παράδοσης άρθρων μέσω δια-δανεισμού για δημόσιους μη κερδοσκοπικούς Οργανισμούς (Νοσοκομεία, Δημοτικές Βιβλιοθήκες κλπ.). Επιπλέον, περιγράφει τη συνεργασία τόσο σε επίπεδο λογισμικού όσο και σε επίπεδο πολιτικών χρήσης μεταξύ της Βιβλιοθήκης του CNR (National Research Council) και του HEAL-Link.

Εδώ και χρόνια, ένας μεγάλος αριθμός δημόσιων οργανισμών εκφράζουν σταθερά την επιθυμία τους να γίνουν ενεργά μέλη του HEAL-Link, προκειμένου να έχουν πρόσβαση στο πλήρες κείμενο των ηλεκτρονικών συνδρομητικών πηγών. Το συγκεκριμένο αίτημά τους δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί και ο κύριος λόγος είναι οι περιορισμένοι προϋπολογισμοί των οργανισμών αυτών και η αδυναμία τους, κατά συνέπεια, να συνεισφέρουν στο κόστος των ηλεκτρονικών συνδρομών του HEAL-Link. Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ (Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς) 2007-2013, ο HEAL-Link αποφάσισε να εκμεταλλευτεί τους όρους των συμφωνητικών που έχει συνάψει με τους εκδότες και να δημιουργήσει την υπηρεσία παράδοσης άρθρων μέσω δια-δανεισμού. Μετά τη διεξαγωγή έρευνας για λογισμικά που χρησιμοποιούνται διεθνώς μεταξύ βιβλιοθηκών, ο HEAL-Link αποφάσισε να χρησιμοποιήσει το λογισμικό NILDE (Network for Interlibrary Document Exchange). Με τη συνεργασία των ανθρώπων της Βιβλιοθήκης του CNR έγιναν όλες οι απαραίτητες αλλαγές και τροποποιήσεις στο λογισμικό, έτσι ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την υπηρεσία του HEAL-Link.

Στο τελευταίο μέρος του άρθρου εμφανίζονται στατιστικά στοιχεία της χρήσης υπηρεσίας μέσω του NILDE από τους 91 συμμετέχοντες οργανισμούς για τα έτη 2013, 2014, 2015.

© 2015 Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών

Λέξεις-κλειδιά: HEAL-Link, διαδανεισμός, αυτοματισμοί βιβλιοθηκών, συνεργασία βιβλιοθηκών, βιβλιοθήκες

doi:

Abstract

This paper describes the need of HEAL-Link to acquire and use software in order to fulfill its requirements to setup a document delivery service for the hellenic public and non-profit Organizations (Hospitals, City Libraries, etc.). Moreover it is about the collaboration and cooperation in both software and policies between NILDE, Library of CNR and HEAL-Link. For many years a large number of public Organizations have been consistently expressing their wish to become active members of HEAL-Link in order to have full-text access to the subscribed electronic resources. But this is very difficult and the main reason is their limited budget to contribute to the cost of the electronic subscriptions of HEAL-Link. Therefore, under the NSRF (National Strategic Reference Framework) 2007–2013, HEAL-Link decided to take advantage of the

interlibrary loan terms of the agreements that has concluded with the publishers and setup a document delivery service. After conducting research for software that is used among libraries internationally, HEAL-Link decided to use NILDE software. In collaboration with the people at CNR, all the necessary changes and modifications in the software were made so that it can be used for HEAL-Link's document delivery service. In the last part of the paper one can find the corresponding statistics of NILDE usage by the 91 participating organizations for the years 2013, 2014, 2015.

© 2015 Hellenic Academic Libraries Link

Keywords: Greece, HEAL-Link, interlibrary loan, library automation, library cooperation, libraries

1. Η υπηρεσία

Εδώ και χρόνια, ένας μεγάλος αριθμός δημόσιων οργανισμών εκφράζουν σταθερά την επιθυμία τους να γίνουν ενεργά μέλη του HEAL-Link, προκειμένου να έχουν πρόσβαση στο πλήρες κείμενο των ηλεκτρονικών συνδρομητικών πηγών. Η συγκεκριμένη επιθυμία τους δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί, και ο κύριος λόγος είναι οι περιορισμένοι προϋπολογισμοί των οργανισμών αυτών και, κατά συνέπεια, η αδυναμία τους να συνεισφέρουν στο κόστος των ηλεκτρονικών συνδρομών του HEAL-Link.

Σύμφωνα με τις θεμελιώδεις αρχές και το καταστατικό του HEAL-Link, όλα τα Ακαδημαϊκά και Ερευνητικά Ιδρύματα που βρίσκονται υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας κηρύσσονται αυτόματα μέλη του HEAL-Link. Τα αιτήματα για ένταξη στον HEAL-Link προήλθαν κυρίως από τα δημόσια και στρατιωτικά νοσοκομεία, ανώτατες στρατιωτικές σχολές, καθώς επίσης και από μερικούς ερευνητικούς οργανισμούς, όπως τον ΕΦΕΤ (Ενιαίος Φορέας Ελέγχου Τροφίμων). Δυστυχώς, αυτοί οι δημόσιοι οργανισμοί δεν μπορούσαν να καλύψουν το κόστος συμμετοχής στον HEAL-Link. Αν είχαν προστεθεί ως μέλη, θα υπήρχε μια σημαντική αύξηση στο κόστος των συμφωνητικών του HEAL-Link με τους εκδότες, λόγω της συμμετοχής περισσότερων μελών στις υπάρχουσες συμβάσεις. Αντίστοιχα, η αύξηση αυτή θα επιβάρυνε τα νέα μέλη.

Για να ξεπεράσει αυτό το πρόβλημα, ο HEAL-Link αποφάσισε να δημιουργήσει την υπηρεσία ασφαλούς διάθεσης εγγράφων (επιστημονικών άρθρων) βασισμένη σε ανοικτό λογισμικό, η οποία να παρέχει, μέσω δια-δανεισμού, σε δημόσιους μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς και φορείς, ηλεκτρονικά αντίγραφα των επιστημονικών άρθρων, κατόπιν αιτήματος, και μόνο εφόσον αυτό επιτρέπεται από τους όρους των υπογεγραμμένων συμφωνιών. Με τη δημιουργία αυτής της υπηρεσίας το κόστος συμμετοχής των οργανισμών αυτών σχεδόν θα μηδενιστεί.

Στο πλαίσιο του **ΕΣΠΑ (Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς) 2007-2013**, ο HEAL-Link προχώρησε στη δημιουργία αυτής της υπηρεσίας. Στόχος ήταν να χρησιμοποιηθεί λογισμικό ανοικτού κώδικα, προκειμένου να αποφευχθεί το κόστος απόκτησης ή ακόμα και συνδρομής, λόγω του περιορισμένου προϋπολογισμού της υπηρεσίας, μετά το τέλος της χρηματοδότησης μέσω του ΕΣΠΑ.

Από την αρχή της ανάπτυξης της υπηρεσίας πρωταρχικός στόχος ήταν η εξυπηρέτηση των ελληνικών δημόσιων οργανισμών που χρηματοδοτούνται από την κυβέρνηση. Όλοι οι ιδιωτικοί οργανισμοί, εκτός από τους μη κερδοσκοπικούς και μη εμπορικούς, αποκλείονται από τη συμμετοχή, δεδομένου ότι δεν επιτρέπεται από τους όρους των εκδοτών. Η υπηρεσία περιορίζεται μόνο σε περιεχόμενο του HEAL-Link.

Τα στάδια ανάπτυξης του παραπάνω έργου περιελάμβαναν:

- Μελέτη και προσδιορισμό των όρων των συμβάσεων μεταξύ του HEAL-Link και των εκδοτών σχετικά με τον δια-δανεισμό βιβλιοθηκών, προκειμένου να λειτουργήσει νόμιμα η υπηρεσία.
- Βιβλιογραφική έρευνα για παρόμοιες υπηρεσίες που προσφέρονται από άλλες κοινοπραξίες σε παγκόσμιο επίπεδο.
- Εντοπισμό, αξιολόγηση και επιλογή του λογισμικού που να πληροί όλες τις προϋποθέσεις και να ταιριάζει περισσότερο στις ανάγκες του HEAL-Link.
- Προσαρμογή, ρύθμιση και εγκατάσταση του λογισμικού που έχει επιλεγεί.
- Τεκμηρίωση και εγχειρίδιο χρήσης στα ελληνικά.
- Προσδιορισμός όσο το δυνατόν περισσότερων δημόσιων φορέων που έχουν δικαίωμα συμμετοχής.
- Ενημέρωση και πληροφόρηση για τη νέα υπηρεσία, ως επί το πλείστον μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή τηλεφώνου.
- Προετοιμασία ενημερωτικού και εκπαιδευτικού υλικού, με σκοπό την εξοικείωση του προσωπικού των συμμετεχόντων οργανισμών με την υπηρεσία.
- Προετοιμασία πολιτικής χρήσης και συμφωνητικών για τους συμμετέχοντες οργανισμούς.

Εικόνα 1. Κεντρική σελίδα υπηρεσίας

2. Επιλογή λογισμικού και προσαρμογή του στις ανάγκες του HEAL-Link

Ο HEAL-Link έθεσε τις προϋποθέσεις που έπρεπε να πληρούνται για να επιλεγεί το λογισμικό που θα χρησιμοποιούνταν για την υπηρεσία δια-δανεισμού και ασφαλούς παράδοσης εγγράφων. Η πρώτη και πιο σημαντική προϋπόθεση ήταν η προέλευση του λογισμικού. Θα έπρεπε να είναι ένα λογισμικό ανοικτού κώδικα (ώστε να μην υπάρχει κόστος απόκτησης ή συνδρομής ενός αντίστοιχου εμπορικού λογισμικού) με αποδεδειγμένη λειτουργικότητα και εκτενή χρήση.

Θα έπρεπε να ενσωματώνει πολλά από τα χαρακτηριστικά των αντίστοιχων εμπορικών λογισμικών και να περιλαμβάνει ένα υποσύστημα για την ασφαλή αποστολή εγγράφων (Secure Document Delivery) όπου το ηλεκτρονικό αντίγραφο διαγράφεται αυτόματα από τον διακομιστή που φιλοξενείται, αφού έχει εκτυπωθεί, και το οποίο υποσύστημα δεν θα έπρεπε να προσθέσει επιπλέον κόστος.

Θα έπρεπε να είναι εύκολο στην εγκατάσταση και προσαρμογή του και απλό στη χρήση του τόσο από το προσωπικό των βιβλιοθηκών όσο και από τους τελικούς χρήστες. Η επικοινωνιακή επικοινωνία και συνεργασία με τους αρχικούς προγραμματιστές του λογισμικού ήταν καθοριστικής σημασίας.

Μετά από έρευνα για λογισμικά που χρησιμοποιούνται διεθνώς μεταξύ βιβλιοθηκών, αποφασίστηκε η χρησιμοποίηση του λογισμικού NILDE. Πρόκειται για ένα λογισμικό ανοικτού κώδικα που αναπτύχθηκε από τη Library of the Research Area of CNR (National Research Council) στη Μπολόνια. Εξυπηρετεί την υπηρεσία δια-δανεισμού μεταξύ βιβλιοθηκών και κοινοπραξιών βιβλιοθηκών της Ιταλίας εδώ και δέκα χρόνια. Ακολουθεί μια λίστα με τους λόγους για τους οποίους επιλέχθηκε το λογισμικό NILDE:

- Το χρησιμοποιούν περισσότερες από επτακόσιες (700) βιβλιοθήκες και δεκαπέντε χιλιάδες (15.000) τελικοί χρήστες στην Ιταλία.
- Είναι αξιόπιστη, καθώς, κατά την τελευταία δεκαετία, έχει χρησιμοποιηθεί για να εξυπηρετήσει περισσότερα από ένα εκατομμύριο αιτήματα από τις βιβλιοθήκες και τους τελικούς χρήστες.
- Η διεπαφή του είναι απλή και εύκολη στη χρήση.
- Ενσωματώνει όλες τις απαραίτητες λειτουργίες.
- Επίσης, οι χρήστες μπορούν να αποθηκεύσουν τα αιτήματά τους, χρησιμοποιώντας το λογισμικό και ως λογισμικό διαχείρισης αναφορών (Reference Manager Software).

- Ενσωματώνει μια λειτουργική ενότητα για την ασφαλή παράδοση εγγράφων. Το έγγραφο είναι αποθηκευμένο σε έναν διακομιστή FTP και διαγράφεται αυτόματα, αφού ο χρήστης το ανακτήσει και το εκτυπώσει.

Με την εξαιρετική, αδιάλειπτη και εποικοδομητική συνεργασία των ανθρώπων του CNR πραγματοποιήθηκαν όλες οι απαραίτητες αλλαγές και τροποποιήσεις στο λογισμικό, ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τον HEAL-Link για τη συγκεκριμένη υπηρεσία. Κάθε αλλαγή στο λογισμικό έγινε με πολύ μεγάλη προσοχή, έτσι ώστε να μην επηρεάσει τη συνολική λειτουργικότητα. Ως παράδειγμα των αλλαγών που απαιτούνταν, αναφέρουμε το εξής: Στην έκδοση του HEAL-Link μόνο ο HEAL-Link λειτουργεί ως δανειστική βιβλιοθήκη. Οι υπόλοιπες Βιβλιοθήκες των συμμετεχόντων δημόσιων Οργανισμών μπορούν να πραγματοποιήσουν ένα «Έγγραφο Αίτημα Παράδοσης», μέσω του NILDE. Στη συνέχεια, ο HEAL-Link στέλνει ένα αντίγραφο του ηλεκτρονικού επιστημονικού άρθρου, σύμφωνα με τους όρους χρήσης που περιλαμβάνονται στις συμβάσεις του HEAL-Link με τους εκδότες.

Ακολουθεί μια σύντομη λίστα από τις πιο σημαντικές αλλαγές που έγιναν στο λογισμικό.

- Δημιουργήθηκαν οδηγοί χρήσης & εγχειρίδια στα ελληνικά. Επιπλέον, το NILDE μεταφράστηκε στα ελληνικά.
- Όλες οι λειτουργίες μέσα στο NILDE σχετικά με οικονομικά στοιχεία και κόστος συμμετοχής έχουν απενεργοποιηθεί. Στόχος του HEAL-Link είναι να συνεχίσει να προσφέρεται η υπηρεσία χωρίς χρέωση ακόμα και μετά το τέλος της χρηματοδότησης μέσω ΕΣΠΑ.
- Μία από τις βασικές διαφορές από το αρχικό NILDE είναι ότι στην έκδοση του HEAL-Link μόνο μία βιβλιοθήκη (ο HEAL-Link) είναι δανειστική. Όλες οι άλλες βιβλιοθήκες μπορούν μόνο να δανειζονται από τον HEAL-Link και δεν μπορούν να δανείζουν σε άλλες βιβλιοθήκες.
- Άλλες αντιπροσωπευτικές προσαρμογές περιλαμβάνουν:
 - Προσθήκη επεξηγήσεων στα βήματα για τη διαδικασία εγγραφής βιβλιοθηκών και χρηστών.
 - Αλλαγές στους Όρους Χρήσης, τους κανονισμούς και τους όρους των εκδοτών στην ελληνική γλώσσα.
 - Ενεργοποίηση του υποσυστήματος του λογισμικού μετατροπής του αρχείου pdf σε ψηφιακή έντυπη μορφή (Digital Hard Copy module). Προσαρμογή λεπτομερειών στην έκδοση του HEAL-Link, όπως η αλλαγή της αρχικής σελίδας πληροφοριών που προστίθεται στο προς αποστολή έγγραφο.

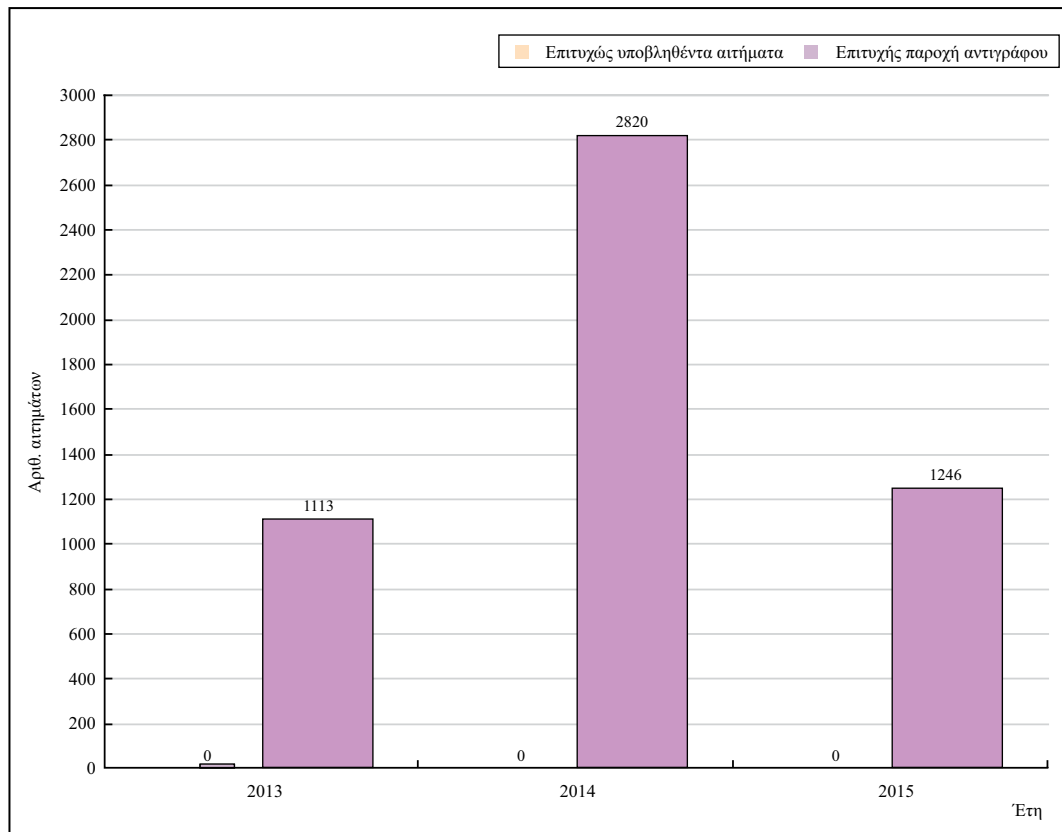
Τον Σεπτέμβριο του 2013 ξεκίνησε η πιλοτική λειτουργία ενός έτους. Παρόλο που είχε προγραμματιστεί να ξεκινήσει τον Ιούνιο του 2013, αναβλήθηκε για τρεις μήνες λόγω της αδυναμίας του HEAL-Link να αντεπεξέλθει στις συμβατικές υποχρεώσεις του με τους εκδότες. Η πιλοτική περίοδος έχει παραταθεί τουλάχιστον μέχρι το τέλος του 2015, με τη λήξη και του ΕΣΠΑ.

3. Στατιστικά στοιχεία χρήσης

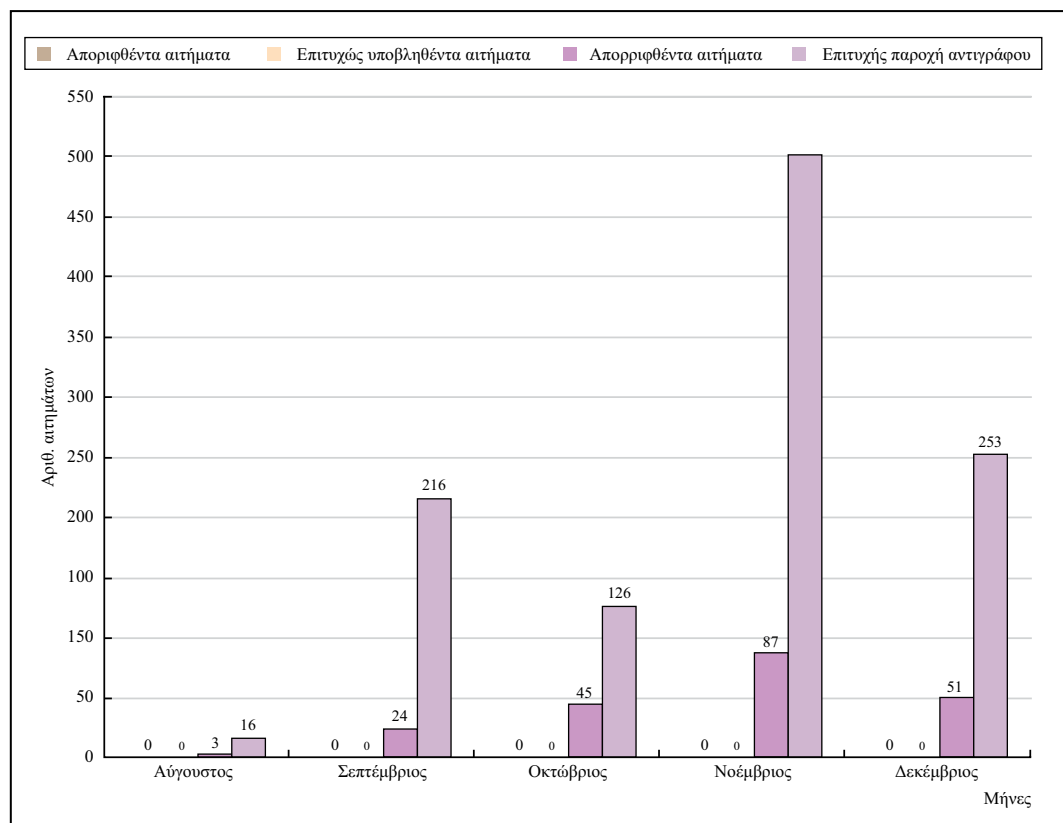
Μέχρι στιγμής, οι 91 δημόσιοι Οργανισμοί που έχουν εγγραφεί στην ηλεκτρονική υπηρεσία παράδοσης εγγράφων, είναι κυρίως:

- δημόσια/στρατιωτικά νοσοκομεία,
- δημόσιες Βιβλιοθήκες,
- ερευνητικά ιδρύματα από άλλα υπουργεία,
- στρατιωτικές εκπαιδευτικές σχολές,
- κυβερνητικοί οργανισμοί της κυβέρνησης.

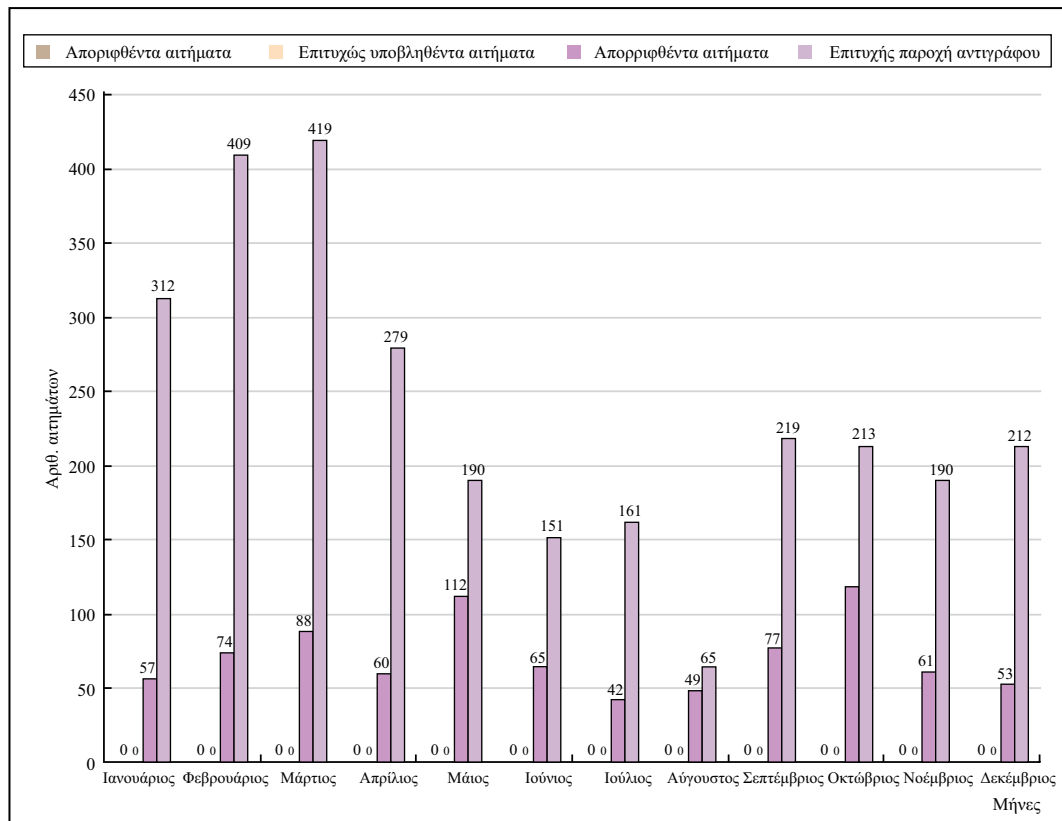
Τα παρακάτω γραφήματα δείχνουν στατιστικά στοιχεία χρήσης όσον αφορά την υπηρεσία δια-δανεισμού του HEAL-Link με τη χρήση του NILDE.

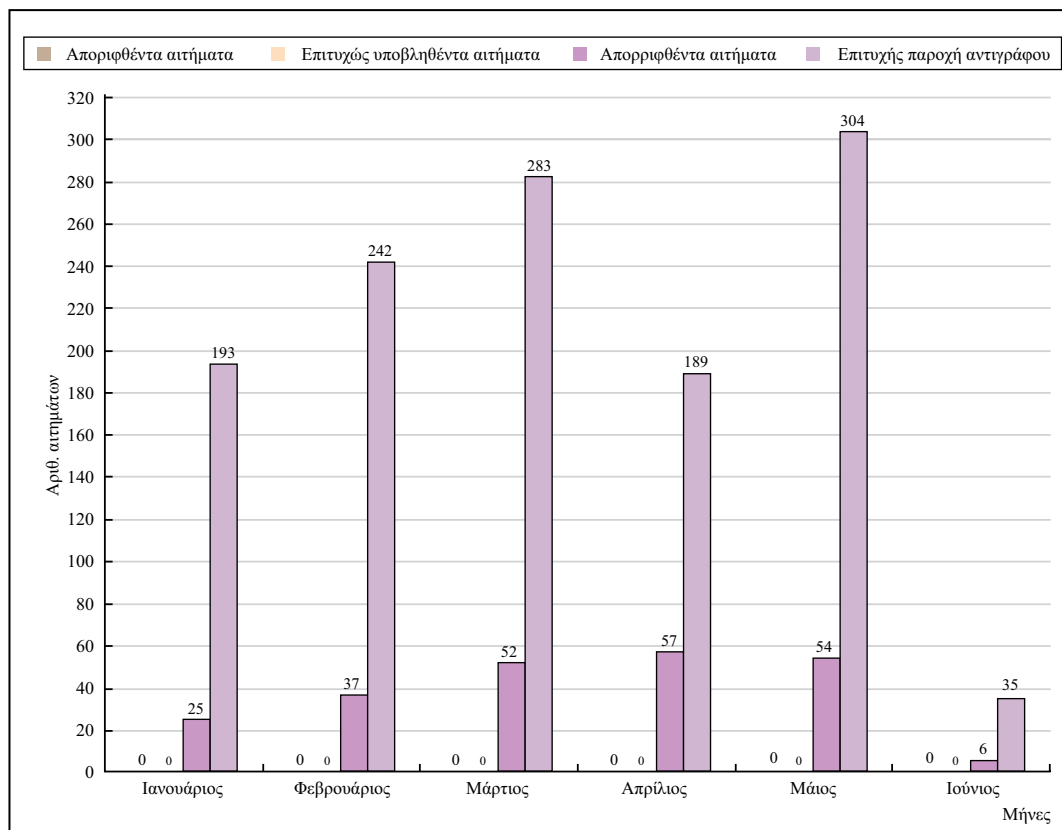
Γράφημα 1. Επιτυχής παροχή αντιγράφου από τον HEAL-Link στους συμμετέχοντες οργανισμούς

Γράφημα 2. Επιτυχής παροχή αντιγράφου από τον HEAL-Link στους συμμετέχοντες οργανισμούς ανά μήνα για το 2013

Γράφημα 3. Επιτυχής παροχή αντιγράφου από τον HEAL-Link στους συμμετέχοντες οργανισμούς ανά μήνα για το 2014

Γράφημα 4. Επιτυχής παροχή αντιγράφου από τον HEAL-Link στους συμμετέχοντες οργανισμούς ανά μήνα για το 2015

4. Βιβλιογραφία (ενδεικτικά)

Mangiaracina, S., Tugnoli, A. (2012). NILDE reloaded: a new system open to international interlibrary loan. *Interlending & Document Supply*, 40, (2), 88 – 92.

Λεωνίδας Πισπιρίγγας

Ο κ. Λεωνίδας Πισπιρίγγας είναι Πτυχιούχος του Τμήματος Μηχανικών Πληροφορικής του Αλεξάνδρειου ΤΕΙ Θεσσαλονίκης (2003) και κάτοχος Μεταπτυχιακού Τίτλου (Master, MSc) του Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΔΠΜΣ) στην «Πληροφορική και Διοίκηση» των Τμημάτων Πληροφορικής και Οικονομικών Επιστημών του ΑΠΘ (2008).

Από το 2004 έως και σήμερα εργάζεται ως Προγραμματιστής/Διαχειριστής Συστημάτων για το τμήμα των ηλεκτρονικών πηγών του ΣΕΑΒ (HEAL-Link) στο ΑΠΘ με αντικείμενο εργασίας τη δημιουργία, διαχείριση και συντήρηση των υπηρεσιών του τμήματος των ηλεκτρονικών πηγών του HEAL-Link. Στις υπηρεσίες αυτές συμπεριλαμβάνονται η δικτυακή πύλη (η δεύτερη έκδοση και η μεγαλύτερη αναβάθμιση της δικτυακής πύλης αποτέλεσε πτυχιακή εργασία στα πλαίσια του τμήματος Μηχανικών Πληροφορικής του Αλεξάνδρειου ΤΕΙ Θεσσαλονίκης), η υποδομή πιστοποίησης και εξουσιοδότησης (Ομοσπονδία HEAL-Link), η υπηρεσία διαδανεισμού των ηλεκτρονικών πηγών σε Βιβλιοθήκες Δημοσίων Οργανισμών που δεν είναι μέλη του ΣΕΑΒ, η ανάλυση και την υλοποίηση νέων έργων και υπηρεσιών και η υποστήριξη και συνεχή επικοινωνία και συνεργασία με τους εκδότες και τα μέλη του ΣΕΑΒ για την επίλυση προβλημάτων.

Από το Νοέμβριο του 2009 και για ένα χρόνο εργάστηκε ως Web Developer στις εταιρίες Network και VentureGeeks Trading Ltd. (<http://venturegeeks.com>) με αντικείμενο εργασίας τη δημιουργία, ανάπτυξη και συντήρηση δικτυακών projects. Βασικό project εργασίας ήταν το Social Whale (<http://www.socialwhale.com>).